

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

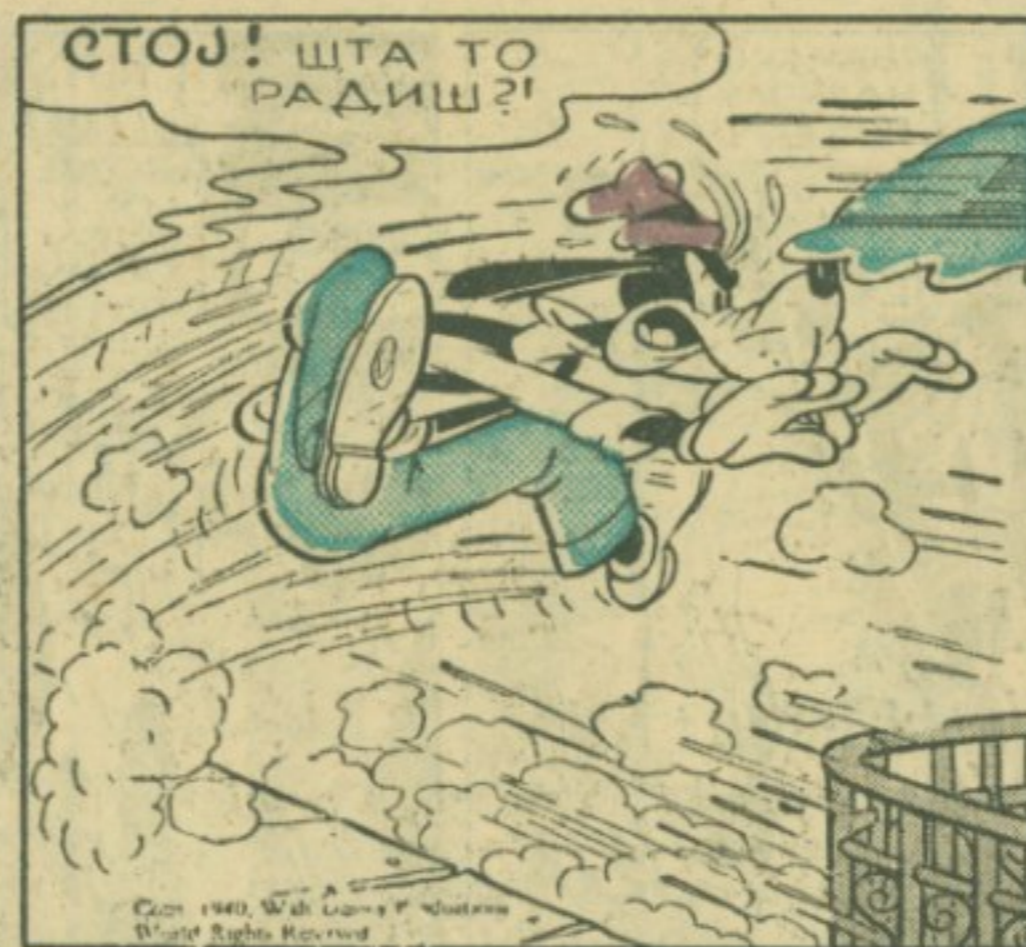
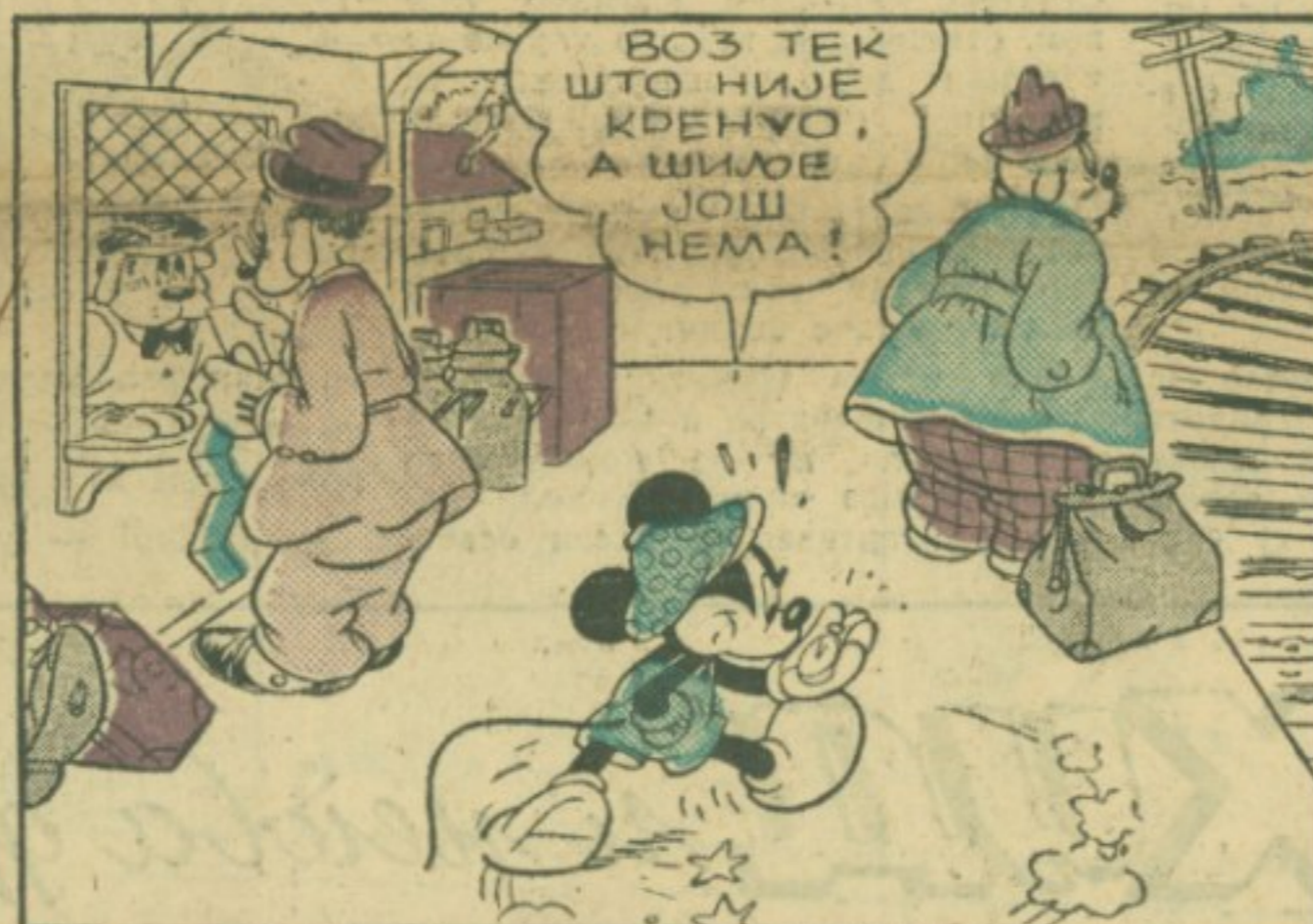

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XV — Број 66 — Субота, 4 април 1953

СЈОК У ДАЛ

WALT
DISNEY

WALT DISNEY

сусрет, Стратерс је закључно да авион лети стрмоглавце к мору и да га одржава још само ваздушни потисак. Готово аутоматски, исправно је авион. Први пут откако их је захватио торнадо, пилот је могао да влада апаратом. Кад је исправно авион, погледао је преко рамена, да би видео шта се догодило с путником. Она је лежала поред седишта, потпуно затрпана попаданим стварима. Било је очигледно да је за време најстрашнијег налета ветра пала са седишта и онесвестила се.

(2)

Тада, први пут откако је авион био препуштен на милост и немилост ветру, Стратерс је помислио на своју упорну и безобзирну путницу. Шта се с њом десило? Она није била везана. Да није рањена? Да се није онесвестила? Али, у тој пакленој тами ништа се није могло видети. Наједном, топла, широка пруга заслепљујуће светлости разблала је таму испред самог авиона. Апарат се нашао усред читавог снопа муња. Било је то неописиво ужасно и изазивало је језу. У часу кад је севнула једна муња, јача и светлија од хиљаду рефлектора, Стратерс је у магновењу спазио како се велико згрчено Кернфордско тело млитаво љула на седишту. Главу је био заштитио рукама, као човек који очекује неки страхан ударца.

Одблесци муња осветљавали су густе облаке и пресијавали се на државим крилима авиона, механичаревој капи и његовом кожном капуту. Подхрхтавајући и отимајући се као први пут зауздан мустаг који жели да се ослободи јачаха, авион је био препуштен ваздушним струјама које су се сукобљавале и отимале о плен.

II

Постепено, као што пред очима гњурица који се диже на површину светлост постаје све јача, густа помрчина око авиона полако се претварала у сиву полутаму, а затим у неко пурпурно сабласно свитање.

Колико је дуго бора носила авион, Стратерс није био у стању да оцени. Али, кад је постало светлије, он је напрегао вид да прочита контролне инструменте који су му и даље играли пред очима. Још му се није било повратило осећање равнотеже и није имао појма како и у ком правцу лети авион.

Киша је почела да пробија кроз пукотину на таваници кабине. Једна кап, хладна као лед, пала му је на образ. По једва видљивом обрису нечега што му је долазило у

ну морску траву? — Глас му је подрхтавао. — Не допада ми се то. Где смо?

— Знам исто толико колико и ви, — кратко је одговорио Стратерс. — По свој прилици далеко од сваког копна. Нигде ниједне птице. Торнадо нас је далеко однео. Јесте ли приметили да је површина мора потпуно глатка?

То је било тачно. Море је било равно као површина баре у летње вече, кад ласте лете тако ниско да вам се чини да ће крилима додирнути светлуцаво водено огледало.

Пошто је помоћу компаса усмерио курс према западу, Стратерс је летео ћутке, очајнички се трудећи да се оријентисе. Сунце, та првена усижана лопта, ускоро ће заћи за хоризонт.

љен сунцем на заласку, али сем воде ништа није видео. Погледао је висинометар и утврдио да их је ветар високо занео. Авион је летео на великој висини, али им то сад није било ни од какве користи — могућности за спуштање поред неког копна није било. Мотор је све слабије радио. Последњи пут, као у агонији, пилот је прелетео погледом преко бескрајне пучине. Знао је да кад се једном спусти, његов хидроавион више неће узлетети. Тада, на своје велико чуђење и неописиву радост, угледао је на хоризонту једва видљиву тамну пругу. То је могло бити неко острво, далеко негде на левој страни...

Стратерс је одмах управно авион према обрисима тог далеког острва, возећи што је пажљивије могао. Наредно је Кернфорду да искључи доводну цев за бензин. Ако се пукотина налази на цеви, онда је добро. Он би био у стању да сачува један део драгоцене течности и да срећно стигне. Али, ако

шељено. — Али, ко би могао да зна где смо!

— Сигуран сам да је копно, — узвикнуо је и Кернфорд. — Погледајте она мала острва око њега. Можда је Куба, зар не?

— Могло би бити и Еклинско Острво, — додао је Стратерс, — јер је торнадо долазио с југозапада. Или, ако је ветар имао онолику брзину као што се мени учинило, то би могло да буде и једно од острва из групе Канкос. — Али, уколико су се више приближавали непознатој земљи, он је почео да се мршти.

— Јесте ли приметили како чудно изгледа? — упитао је механичара. — Чини ми се да никад нисам видео тропско острво које би било тако тамно као ово пред нама, а ја многа познајем. Погледајте она острва око њега — прна су као да су од базалта. Не могу то да разумем.

Није више било тешко разговарати, јер је мотор био искључен и само је завијање ветра реметило

У НЕИЗВЕСНОСТИ

је оштећен сам резервоар, онда ће морати да се спусти на те густе наслаге морске траве.

Стратерс је пажљиво посматрао тај чудни жућкасти застирач од траве, који се простирао миљама унаоколо. Али, уколико се више

тишину. Авион је лагано клизало према чудној црној земљи која је лежала усред бledoжутог мора.

Кад су се приближили највећем од острваца, Стратерс је рекао Кернфорду да узме доглед и да потражи место које би било најзгодније за спуштање.

— Дакле, шта сте видели? — упитао га је нестрпљиво. — Пожурите! Треба да се спустимо.

Али, механичар није одговарао. Стратерс га је погледао и са запрепашћеним видео да овај седи као укочен и да му руке, којима је држао доглед, грчевито дрхте.

— Шта је? — запитало га је Стратерс оштро. — Шта се догодило? Јесте ли полудели?

— Ужас! — завалио је механичар очајничким гласом у коме се осећао страх. — То доле уопште није острвце; то је неки настрадали брод. Јасно могу да му видим поломљене катарке. Ни остала острваца нису острвца; све су то олупине бродова, које као да плове ка оном великом острву.

У механичаревом гласу било је нечег изневерљивог, тако да је Стратерс помислио да је Кернфорд изненада полудео.

— Осмотри! — повикао је. — Осмотри велико острво!

Кернфорд је послушно управно доглед у том правцу, али је одмах спустио руке. Његово црвено, пљоснато лице било је узбуђено и уплашено.

— Наставиће се —

РОБИН ХИД и његова дружина

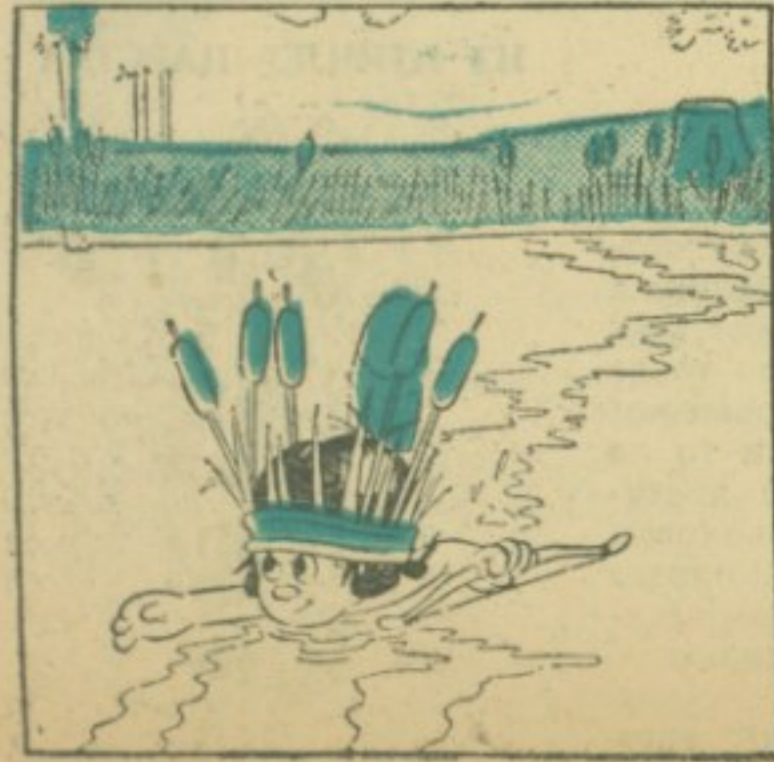
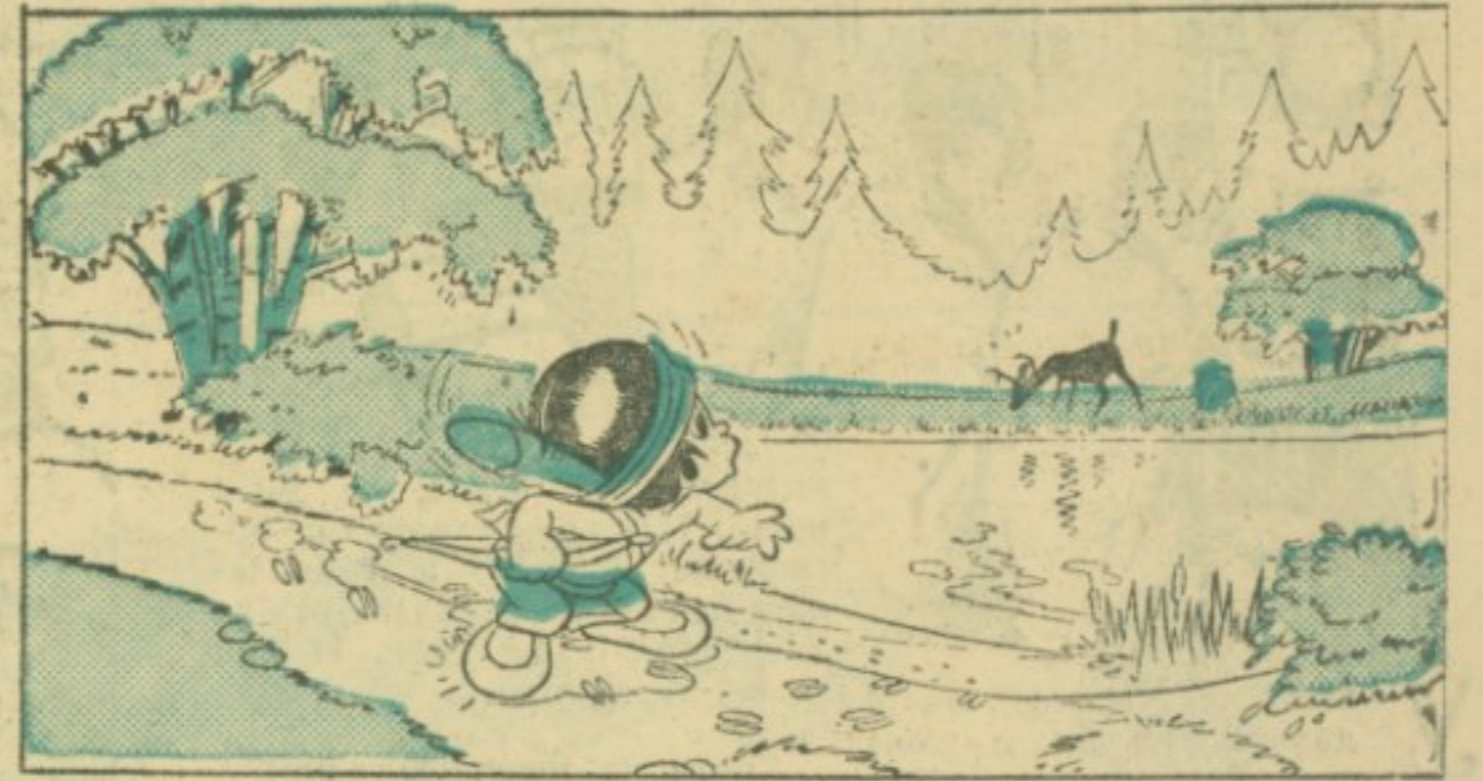
40 ТАЈНИ ХОАНИЦИ

МАЛИ ХИЈАВАТА

WALT DISNEY

WALT DISNEY
ЛЕТЕКИ СЛОН
ДУМБО
 КОД 7
ПАТУЉАКА

Из велике даљине одјекну-ла је страховита вика, која је узнемирила цело село. Црнци — мушко и женско, старо и младо — одмах су се дигли на ноге; знали су да се приближава њихов велики непријатељ — чопор мајмуна. Имали су времена да се припреме за одбрану, јер им је било познато да мајмуни тек за три до четири часа могу да нападну село.

И одрасли и деца одмах су се наоружали отровним стрелицама и кољима и кренули из села усусрет непријатељу. Двдесетак их се попело на дрвеће да би што боље видели приближавање мајмуна. Дрека је постајала све жешћа; сваки тренутак био је пун напетости...

То је само један детаљ из живота у дунгли како га је описао један Црнач из Екваторијалне Африке.

Џунгла за Црнца из тих крајева и за белца-странца није исто. Домородац је осећа и гледа сваки дан; он се с њом саживео. У њој он не види ову романтичност какву види странац. У њи делимично у дунглу, значи сагледати читав један, досад још слабо испитан, свет људи, животиња и биљака. Џунгла и њени становници одувек су привлачили пажњу људи; о њој су писани фантастични романи и утописти, који спадају у ред оних књига које се „без предах“ читају.

Утамничене становнике дунгле многи су видели у зооло-

шким вртovima, али је мали број цивилизованих људи осетио онај чудесни живот становника дунгле који се хиљадама година развија у једној страшној слободи. Мајмуни у зоолошким вртovima скачу, итрају се и на стотине других начина забављају публику, али у природи они нису такви. Ево шта о њима пише онај исти Црнач:

— Мајмуни су непријатељи човека. Често нападају насеља и наносе огромне штете. Ако им успе да продру у село, они га тако униште да се мора све изнова градити. Све руше бесомучно, као неки дивљи људи. Ако дохвате човека, раскину га на комаде, али не да га поједу, него из јарости и из неке необјашњиве жеље за убијањем. Занимљиво је да мајмуница никад неће сама, а нити ће другим мајмуницима допустити да дирну дете ако на њега наиђу.

— Кад је побеснели чопор мајмуна на домаку, наставља овај писац, тада најхрабрији Црнач нишани кољем вођу чопора. Ако му успе да га убије, онда се цео чопор распрши и побегне. Једино на тај начин може да се онемогући јуриш на село. Ако не убије вођу чопора, онда настаје тешка борба. Ма колико пало мајмуна у тој љутој бици, они се и даље боре све док не погине вођа.

Али, у дунгли не живе само мајмуни. У тој густој прашуми, пуној влаге и жарког сунца, живе и људи организовани у племена; живе често животом сличним ономе каквим су живели људи првобитне заједнице. Њихове кућице начињене су од бамбусове трске и око њих стално круже и лутају тигрови, леопарди, питони, мајмуни и мноштво других животиња. Нико од тих ста-

ЏУНГЛА

новника не зна где се налази непријатељ — да ли у густој трави из које напада и вреба питон, или на дрвећу високом и до шездесет метара, са кога прети опасност не само од питона, него и од леопарда и мајмуна. Јер, сваки делић дунгле: земља, трава, жбуње и дрвеће претставља животни простор у коме се свакодневно воде непрекидни ратови међу животињама.

Али, и животињама прети опасност од људи, који их често лове.

— Слонови се крећу обично у стадима од десет до сто животиња и не нападају људе. Ретко се догађа да слонови путују појединачно, а ако се и деси, онда је то знак да за

њим иду други. Чудна је организација слоновог чопора. Извиђачи, стражари и вође онемогућавају да му се неко неопажено прикраде. Кад слонови појуре, они све пред собом руше. Често се деси да том приликом прегазе људе који су покушавали да их задрже. Кад слонови прођу једном стазом, они се истим путем и враћају, и то омогућаје Црнцима да их лако хватају. Они обично ископају дубоке

јаме, које прекрију бамбусовом трском, и кад се слонови врате упадну у њих. Йуди се навраћају до замки за три до четири дана, да виде је ли који слон ухваћен. Ако га нађу у јами, убију га, а кљове му употребљавају за украс. Пад слона у јаму ствара читаву забуну у чопору. Животиње се толико уплаше да дође и до међусобног убијања. Лешине убијених слонова поједу супови, једна врста орлушина. Закоп забрањује свакоме да убије супа.

— Лав је страхан, пише даље овај Црнач, али ретко човек страда од њега. Лавови не нападају села. Ако је лав сит и ако човек прође покрај њега, он га неће напасти. Међутим, кад је једном окусио људско месо он постаје људској забави. Лав има и другу тактику за напад: иде за жртвом и у zgodном тренутку је напада.

У дунгли има храбрих животиња, а међу најхрабрије свакако спада леопард. Он је штедан исто колико и мајмун. Лукан је и креће се као мачка, корак му је тих и нечујан, а његово приближавање може да се позна само по шуштању жбуња. Жртву отворено напада и бори се до краја. Увек иде сам и никад се не зна кад ће упасти у село. Занимљиво је да се леопард никад не виђа на појилу с другим животињама.

Змије, којих је препуна дунгла, можда су њени најопаснији становници, јер нападају изненада, из жбуња и са дрвећа које им личи по боји, тако да их је тешко приметити. Када

јој се приђе надомак, онда спаса нема. Што се тиче питона, он ретко напада људска насеља. Пуже по земљи, пење се до највиших врхова дрвећа и његов плен је све што живи у шуми: леопард, тигар, мајмун итд. Он се око жртве обавије својим снажним телом и, пошто јој изломи кости, прогут је. Очевици причају да су видели питона како је напао зебру, па пошто јој је поломио кости прогутао је до половине и заспао, а кад се пробудио појео је и другу половину и поново заспао. Питон напада и човека. Највише страдају неопрезни дечаки.

Одрасли становници дунгле не убијају змије, већ тај посао препуштају деци, која су спретнија у борби с њима. Чим дечак види змију, он надра дреку и одмах се искупе остали дечаци који почну да је задркују и драже. Она подиже главу, савија се у клупче и припрема за скок. Дечаки обично изабере једног између себе који с палицом стане пред змију, на довољној удаљености. У тренутку кад она скочи на њега он је снажно удари палицом и претоми јој кичму. Тада прискоче остали и дотуку је.

Становници села близу дунгле само су ноћу мирни. Чим падне мрак, они запале ватре око села и тада се види чудесан приказ. На стотине различитих животиња лутају око огњева и отсјај пламена титра на њиховој шареној одељи. У почетку све оне урају и пиште, а после се смире и све утоне у дубоку тишину дунгле.

ХАЈДУЧКО СПОРАЗУМЕВАЊЕ

Живели у природи, људи су још од најдањих времена научили да подражавају гласове различитих животиња. То им је понекад служило за забаву, али често и за споразумевање, на рачито у ратним временима и у другим тешким приликама, поготову нашим хајдучима за време Турака. О том споразумевању помоћу животињских гласова има помена у различитим књигама, нарочито у забавним романима.

У нашим народним песмама помиње се на више места како се хајдучки споразумевају подражавајући гласове животиња, да се непријатељ не би досетио. По једној народној песми, Старица Новак и дели Радивоје, да би дошли до новца, продали су лепог Грујицу богатој Чафер-беговици и договорили се да он побегне од ње чим уграби прилику. Једнога дана Грујица је зажелело да пође у лов и она му је дозволила да узме блага из ризнице колико жели, да би могао даривати пратњу. Том приликом он је златом напунио чизме и цепове, а затим с пратњом кренуо у гору Романију.

Кад су били близу Романије, Рикну јелем, а рикну кошута.

Пратња је мислила да су то прави јелем и кошута и упозорили су Грујицу да пође да их удрави. Али, „роб Драгокуп“ Грујица одмах се досетио да то није рика ни јелена ни кошуте, па говори својој пратњи:

Не лудујте, младе Сарајлије, Оно није јелем ни кошута, Већ је оно Новак и Радивоје.

Рика јелена и кошуте био је уговорени знак да су Новак и Радивоје близу.

У једној другој народној песми харамбаша Сава од Посавља враћа се из Љубиња, како је отишао да набави за дружину вина, дувана, опанака и другог што је било потребно дружини. Враћајући се, он на домак планине Сомине стане да завија „како мрки вуче“.

Зачуо га од Котара Вожо Заграктао као гавран црни И по томе састаше се гласу.

То завијање вука и грактање гаврана било је уговорени знак између Саве од Посавља и Воже од Котара, другог харамбаше у чети.

Кад је Караборђе 1805 године био у Мачви, послао је једну извидницу, па пошто се она није враћала, он се обратио људима и рекао им: „Има

„Дева стаде и загракта. Из дуга му се одазваше“. На другом месту опет се слично помиње: „Је ли — то прави гавран? — Није. — Ја ко гракће? — Пријатељ... Јања да се спрема потера и да нам знају данак“.

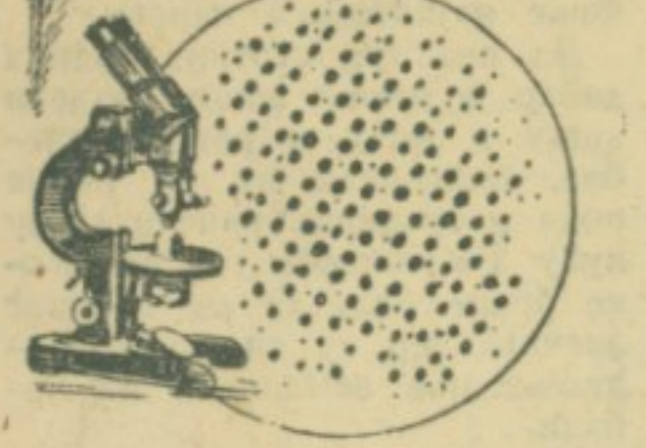
Поред овог споразумевања помоћу животињских гласова, у народним песмама помиње се и алгорично певање. Тако заробљени дели-Радивоје, док га воде Турци кроз Романију,

ли ко да заурла као вук? Та да се нашао један човек и он је отишао за извидницом, завијао је као вук, што је био уговорени знак, али одговора није било.

У роману Јанка Веселиновића „Хајдук Станко“ помињу се ти уговорени знаци на неколико места. Тако се на једном месту каже да хајдук намести руке и залаја као пас, на што се лавез одазва. Харамбаша Срећко обраћа се хајдуку Заврзану и наређује му да позове стражу. „Заврзан загракта као гавран. Док длан о длан и стража ту“. Или: би пронашли.

СВЕТ БЕСКРАЈНО МАЛИ

дељених и непознатих један другоме.

Најситнији, голим оком видљиви материјални дељичи, као што су ноге, длаке и очи инсеката, већ кроз Левенукову лупу изгледају застрашујуће велики. Али, потребно је повећање од 100 до 200 пута да би се могла видети најситнија једноћелична бића, а тек са микроскопима који могу да виде хиљади део милиметра улази се у тајанствени и опасни свет микроба. Под оволупићу увећањем неки од њих изгледају као шинови, док други личе на ситишне тачкице. Овај свет биолози су угледали први пут крајем XIX века, помоћу микроскопа који су увећавали 1.000 пута.

Ако пођемо даље овом милиметарском путањом, наћи ћемо се одједном у тајанственој, празној пустињи. То је област између хиљадигог и педесетхиљадигог дела милиметра. У њој нема готово никаквог живота. А онда се пред нашим очима појављују најопаснији човекови непријатељи — вируси, проузроковачи грипа, шарлаха, богиња, великог кашља, дечје парализе и других болести. Они су педесет до сто пута мањи од микроба и живе у свету који је 50.000 до 100.000 пута мањи од једног милиметра. Још 1930 године биолози су знали за постојање вируса, али су се против њих борили великих очују, јер их нису могли видети. Тек последњих година, с открићем електронског микроскопа који увећава 100.000 пута, лекари су се нашли очи у очи са својим дрвеним непријатељима и први пут у историји могли да се боре на равни ножи с њима.

Оног дана кад је Холанданин Левенхук погледао кроз своје прво увећавајуће стакло, човечанство је сазнало да постоји један нов, њему догле непознат свет, многобројан и разнолик. И како је техника напредовала и давала човеку све савршенија средства за увећавање посматраних предмета — микроскопе, тако се и тај свет ситишних бића све више ширио и пред очима научника указивале се све нове и нове врсте микроорганизама.

Али, дошло се до границе преко које се микроскопи нису могли побољшавати. Најсавршенији међу њима могли су да увећавају свега 2.000 пута. Настао је кратак застој пре но што се пошло још бржим корацима напред. Пронађен је електронски микроскоп, право чудо савремене технике. Изгледало је да у свету ситишног неће више бити тајни, па је човек почео да се заноси једном новом мишљу: да упозна суштину материје, да сагледа њену најмању честицу — атом.

Занимљиво је башти поглед уназад на тај пређени пут од првог увећавајућег стакла до модерног електронског микроскопа и проћи редом кроз читав низ светова најразличитијих величина, о-

Корбун СВЕТЛОГ ПИЛОТА

Ескадрила бомбардера враћала се с ратног задатка. Мада су се гранате противавионске артиљерије распрекавале свуда око њих, авиони су летели у правилној формацији. Изненада, пилот Хауард Тејер чуо је из свог радио-апарата продоран крик:

— Ништа не видим! Помозите ми! Слеп сам!

Тејер је прелетео погледом преко свих авиона. Високо изнад њега, један апарат летео је право навише, према тамним густим облацима. Још десетак метара и утонуће у непрозирни, црни застирак.

— Обори апарат! Обори апарат! Долази ти упомоћ! — повикао је Тејер у микрофон и почео сам да се пење. Али, рањени пилот изгледа да га

— Нећу да искачем! Спусти ме!

Још раније, Шехтер је често покушавао да замисли како се осећају пилоти који су принуђени да скачу у море. Увек се ужасаво те слике. А сада он сам, рањен и слеп, треба да искочи. Можда ће сувише јако ударити о воду, можда неће моћи да се ослободи палобрана. Не, неће да искаче. Покушаће да се спусти на земљу, макар и погину.

Тејер је разумео друга, јер су често говорили о опасности ма исказања над морем.

— У реду, Кен. Летећемо према Церониуму.

Церониум је била шифра за један аеродром удаљен око четрдесет километара од борбене линије, коју су они тек прешли.

Равница која се пружала пред њима био је уствари један напуштени аеродром, на коме се налазило само неколико чувара.

— Лево крило ниже! Извучи точкове!

— Точкови ми нису потребни, — одговорио је слепи пилот.

Заиста, Тејер је погрешно. Сетио се да се с оштећеним авионом сигурније спушта без точкова, „на трбух“, да се апарат не би преврнуо „преко главе“, или да му не би отпао крила. Шехтер, иако рањен и слеп, сетио се тога правила.

Авион је додирнуо земљу...

Наступили су најкритичнији тренуци. Само једна грешка, и несрећа се зачас могла догодити.

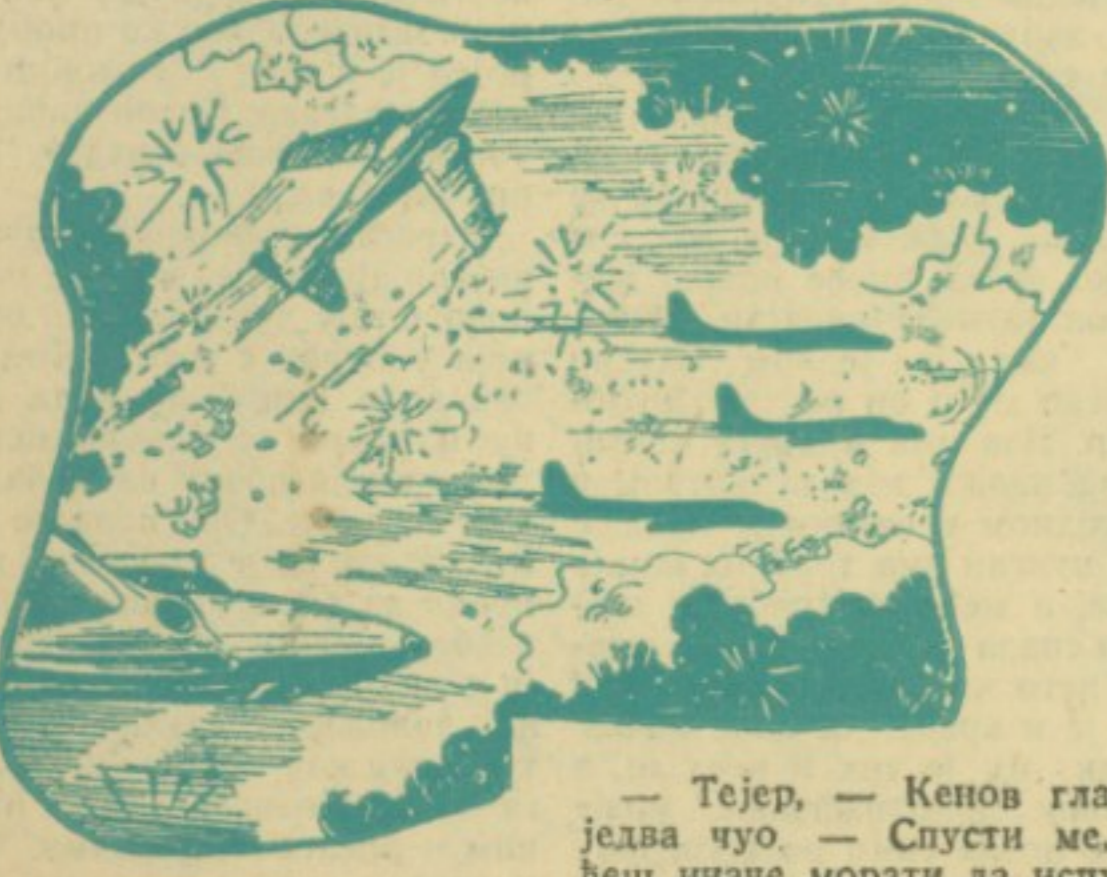
— Летимо право. Твој апарат налази се двеста метара изнад земље. Спусти се! Смањи брзину! Сто метара! Сад смо над аеродромом. Седам метара! Сад атерираш. У реду! Искључи мотор!

Авион је додирнуо земљу, клизао се неко време „на трбух“ и најзад, неоштећен, стао.

Тејер је напрегнуто пратио спуштање свога друга. Кружио је над њим сасвим ниско. Видео је кад је Шехтер изишао из кабине и наслонио се на апарат. С другог краја аеродрома потрчао је према ње му неколико војника, подigli су га на руке и одиели.

Тејер је начинио још један круг, а затим се упутио своје носачу авиона. Слетео је потпуно исцрпљен и жељан одмора. Али, дочекали су га узбуђени и радознали другови. Савим случајно, радиооператер на броду ухватио је преко свог апарата његов и Шехтеров разговор. За тили час, око апарата окупила се цела посада и за све време са страхом пратила херојске напоре слепог авијатичара.

С малог напушеног аеродрома, Шехтер је хеликоптером пренесен у Церониум, где му је узложена прва помоћ, а затим на „Утеху“ велики санитетски брод. Данас, неколико месеци после несреће, он левим оком може да распознаје контуре предмета, док на десно не види ништа.

— Тејер, — Кенов глас се једва чуо. — Спусти ме, јер ћеш иначе морати да испуниш моју листу.

Наиме, сваки пилот америчке војске морао да испуни један картон у коме је одређивао друга који би у случају његове погибје имао да се брине о његовој заоставштини. Тејер и Шехтер не говорећи о томе ништа, назначили су били један другог.

Летели су према Церониуму. Тејер је видео како је Шехтерова глава немоћно клонула. Било му је јасно да не могу стћи. Морају се спустити где било. Макар на неко пиринчако поље. Учинио му се да се у даљини назире равница.

— Кен, спустићемо се. Спусти мало авион, обори десно крило, — мирним гласом давао је Тејер упутства.

није зато, јер је његов авион и даље летео усусрет облацима.

— Овде је Тејер! Овде је Тејер! Брзо обори апарат!

У здобљеној кабини

Догађај се одиграо муњевитом брзином. Једна противавионска граната ударила је у пилотску кабину и пилот Кен Шехтер осетио је страшан уда рац од кога се скоро онесвестио. Сазнање да је рањен у главу и да ништа не види било је ужасно. Ни сам није био све стан када је и како винкуо „у-помоћ“ Чинило му се да је читав дан протекао откако се налази у тами.

Изгледа да је слепи пилот чуо другу Тејерову поруку и инстинктивно повукао падицу за управљање. По нагибу тела осетио је да сад лети према земљи.

— Сад можеш да испривиш апарат, — чуо је Тејеров глас.

Тејер је летео на тридесет метара од оштећеног апарата. Видео је да је пилотска кабина потпуно здобљена и да је Шехтер тешко рањен у главу.

— Зар је могуће да је тај човек још жив — помислио је Тејер кад га је угледао.

Шехтер је полако долазио к свести Пружио је руку, напицао поред седница четирицу с водом и излио је себи на главу. Учинио му се да назире таблу с инструментима. Али, поново је завладала тама. Његове очи мораће да замени глас друга, с којим већ неколико месеци станује у истој кабини на једном носачу авиона.

— Кен ослободи апарат од бомби! — Тејер је подео испод апарата и видео да на њему нема тог страшног терета.

— Летимо према југу, Кен. Спусти се још мало! — говорио је су „очи“ слепог пилота.

Тејер је издавао упутства готово аутоматски. За то време мислио је како да спасе друга. Пред њима је лука Вонсај. Можда ће успети да стигну до ње, а онда кад се буду приближили првом броду, Шехтер ће морати да скочи на добраном. Само да издржи лонде.

„Нећу да искачем“

Тејер је погледао према пилотској кабини и видео да Шехтер покушава да сипа воду на главу. У то је зачуо глас пун молбе:

— Спусти ме, Тејер, спусти ме! Не могу више.

— Кен, приближавамо се Вонсану. Сприми се да искочиш

Одговор је био брз и отсецај:

АНТОЛОГИЈА ИСТИНИХ ЧУДА

РАТ „УЧТИВИХ“

Битка код Фонтеноја, која се 1745 године водила између Енглеске и Француске, позната је под именом „битка учтивих“. Чарлс Хеј, заповедник енглеске гарде,

пришао је на двадесет метара испред француског строја, поклолио се, скинуо шешир и замолио непријатеља да пуца први. Д'Остерош француски заповедник, узвратио му је поздрав и одговорио: „Не, господине, ту част препуштам вама“. Тако су Енглези први припуцали, али су битку ипак добили Французи.

ДЕВЕТОГОДИШЊИ ДЕЧАК ОСУЂЕН НА РОБИЈУ ЗБОГ ИГРЕ РЕЧИ

Франсис Селдон, деветогодишњи дечак из Ирске, провео је затворен у Бастиљи 69 година због тога што је неправилно шалу на рачун ћелавости француског владара Луја XIV.

Луј XIV посетио је једном колеж Клермон у коме је мали Ирац тада био ученик. Школске власти одлучиле су да у част краљеве посете измене колежу име и да га назову „Колеж великог краља Луја“. Када је то чуо Франсис Селдон напашао се рекавши да та промена имена није била потребна јер колеж већ носи краљеве име. Наиме, француска реч „клер мон“, која буквално значи „светло брдо“, у преносном смислу значи „ћела“, а Луј

XIV био је јако ћелав. Један од ученика пријавио је Селдону, и краљ га је због увреде затворио у Бастиљу. Франсис Селдон био је ослобођен тамнице тек кад му је било 78 година.

ПРВИ И ЈЕДИНИ

Кинески цар Чин-Шин-Хуан-Ти био је веома ташт и називао је себе „првим и јединим владарем Кине“. Његови савременици нису му противуречили, али њему то није било довољно. Желео је да у то верују и будућа поколења и због тога је наредио да се спале све књиге у којима се говори о прошлости Кине да би, како је он мислио, историја почела од њега.

СПОМЕНИК МРТВОМ ГРАДУ

Некада је Орегон Сити, у Калифорнији, био велики и напредан рударски град. Међутим, кад је престао искористићавање руде, град

је постепено нестајао. Данас, на месту где је некад био стоји само табла на којој је исписано име „мртвог града“ и једна стрелица уперена према земљи.

ОСТРВО ОД „САПУНА“

Земљиште на острву Аргентарију, у Јејерском Мору, састоји се од једне масе материје која има особине сапуна. Од давних времена жене на том острву перу рубље том земљом и никад не употребљавају сапуна. Кад пада киша, цело острво прекривено је слојем „сапунице“ који може да буде дебео преко пола метра.

ЈЕДНА ЧАЧКАЛИЦА — 8.000 ФРАНАКА

Године 1907 париског адвоката Жилберу прохтедо се да преда на чување једну обичну чачкалицу у гардеробу Лионске железничке станице. Сауљбенки гардеробе одбио је да је прими. Жилбер је тада тузио суду француску владу као сопственика железнице. Судски процес водио се двадесет година и на крају Жилбер је добио парницу, а влада је била осуђена да плати све судске трошкове који су изнели 8.000 франака.

РЕКА КОЈА СЕ ОДМАРА

Река Авијар, у Грчкој, у свом доњем току тече шест часова низводу, шест часова узводу, а сваки тринаести дан уопште не тече, већ се „одмара“. Узрок ове чудне појаве јесте стално променљиви ниво Јејегског Мора у које се река Авијар улива.

КУЋА ПОДИГНУТА НА ЗУБИМА

У темељу куће коју је у Кервилу, у Тексасу, саградио зубар Ц. Булард, уздано је 4.000 зуба. Док је прикупио довољно новца за изградњу ове куће, Булард је извадио 4.000 зуба наплаћујући по један долар за сваки извађени зуб. Он је чувао све извађене зубе и

ставио их касније у темељу зграда. Тако је зубарева кућа у правом смислу речи подигнута на зубима његових пацијената.

Како је „уacroћен“ руднички плин

Да је неко пре десетак година рекао да ће опасни руднички плин, који је проузроковао толико жртава међу рударима, једног дана служити за загревање фабричких казана и за погон аутомобила и других моторних возила — мало би му ко веровао.

Па ипак, ово је већ данас стварност. Страшни руднички плин је „уacroћен“. Његова примена додуше, није још толика да би се могао уброяти у ред уобичајених средстава за гориво, али резултати који су досад постигнути указују да ће се он у најближој будућности употребљавати у најразличитије сврхе.

Идеја да се нађе начин за искористићавање рудничког плина на скорашњег је датума Она се први пут родила у главама неких немачких инжењера за време Другог светског рата, а његова прва практична примена извршена је 1943 године у рудницима Мансфелда, у Рурском басену.

Овај метод, који се сада примењује у готово свим рударским басенима Западне Европе, састоји се у испумпавању рудничког плина из подземних слојева и галерија помоћу нарочите сонде, која се поставља на местима где је претходним испитивањем утврђено његово присуство. Читавом мрежом цеви плин се доводи до површине земље, где се онда употребљава у разне сврхе, у сировом стању или

прерађен. Он се, на пример, може користити без икакве прераде у домаћинствима за кување и грејање, а компримиран — за погон аутомобила и других моторних возила.

У Белгији једна оваква инсталација већ више од две године црпи плин са дубине од 950 метара. По доласку на површину, плин се одводи цевима у једну хемиску фабрику удаљену седамнаест километара од његовог налазишта. Глеана „производња“ само ове једне цркпе износи преко 18.000 кубних метара плина.

Мишеви као глумци

Једном је зоолог Под Жизер изазвао у Паризу праву сензацију својим белним мишевима. Он је у једној дворани претставио публици породицу белих мишева: миша, мишицу и три мишиња. Жизер је на дугачак сто поставио мајшину кућицу, која је имала све делове као и обична кућа, а затим је штапићем ударио неколико пута о сто, на шта се прозор на кућици отворио и провирила је глава мишице. Мало затим отворила су се и врата. Гледаоци су били задивљени видевиши како мишица гура малена колица, у којима су седела два мишиња. Бурну смеху изазвао је грећи мишић који је поред мајке гурао колица за своју лутку. Најзад се појавио и миш, ко-

Још од најстаријих времена, дабар је интелексовао многе посматраче и писце. Поминь га и Аристотел, а Плиније говори о дејству даброве масти и саопштава да дабар јако уједа и не пушта човека кога једном зграби док му кости не подоми; затим, да руши дрвеће

Животиње-АРХИТЕКТИ

као секиром, да има реп као риба и да личи на видру. Маријус, лекар из Улма и Аугсбурга, написао је 1640 године књижицу о употреби лекова који се добијају од дабра. Према њему, лековити су ови делови даброва тела: кожа, маст, крв, лака и зуби. Нарочито је добра даброва маст

као лек. Од лаке се праве шешири који штите од разних болести, зуби се вешају деци око врата да би им се олакшало избијање зуба, а крв се употребљава у различите сврхе.

Али, у свим тим причама, поред истине, има и доста заблуда и наивности. Ми ћемо овде изнети како дабар живи, према опису енглеског природњака др Харија Лилија, који се недавно вратио из Канаде.

— Дабар је привлачна, дивна животиња и један је од највећих радника међу живим бићима на свету. Он ради дању и ноћу — усменама Преглобе стабла мањег дрвећа, одвуче их до ивице реке или језера и употреби их за грађење брана које чине да се ни во воде подигне и да вода има сталну дубину. Тако зими испод леда који је често дебео 60 до 90 сантиметара, дабар може несметано да плива све до својих амбара.

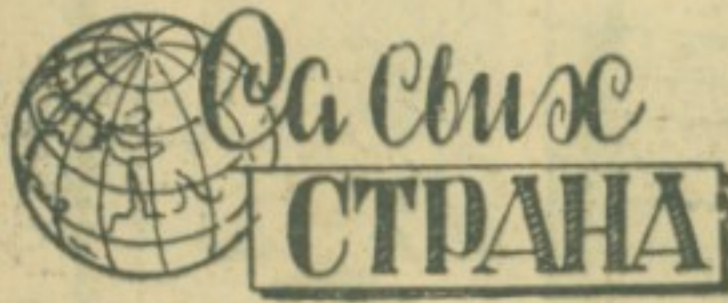
Дабар на први поглед изгледа као нека лебела лопта мрког крана. Тежак је између 27 и 40 килограма, а има широки, равни реп који личи на велику зидарску мистрију. Некад су људи веровали да се дабар служи репом да би мистеријско своје јазбине блатом,

али је најновијим испитивањима доказано да му реп служи као кормило којим маневрише у води. Зуби му личе на длета за резање дрвета и њима би могао за трен ока да одгризе човечи прст кад би то хтео, али дабар је одличне најпиготије натурали.

До пре три стотине година дабар је мирно живео, радећи дању и ноћу и режући стабла, одвлачећи их до ивице воде и градећи бране и своју кућу. Регулишући ток воде, ове бране биле су од великог значаја, јер су спречавале одроњавање земљишта на обали.

Иако је дабар много користио људима и често својим радом спречавао поплаве, људи о томе нису водили рачуна. Његово дивно и скуповечно крзно више је привлачило људе него његов рад, па су почели да га тамане, тако да је постојала опасност да ће потпуно изумрети. Канада, којој је дабар један од националних амблема, донела је шездесетих година овога века законске прописе за заштиту даброва. Тако су два провинцијска гувернера издала наредбе да се укине стари систем постављања замки, по коме је сваки човек могао да добије дозволу која му је омогућавала да постави замке где год жели. Уместо овога, уведено је издавање дозвола, на основу којих се могло ловити само у одређеним областима. Изгледа да су дабови осетили ту промену, па уместо да се дању крију од ловаца, они се опет виђају како поред река и језера граде своје бране.

У крајевима у којима живе у великој множини, дабови се нарочитим корпама-замкама хватају живи и шаљу камјонима, бродовима и авионима у оне области у којима их нема, а где расту оне биљке и плодови којима се они хране. Дабови се брзо прилагођавају новој средини и настављају да раде свој посао — „вредно као дабови“.

САИЈЕ

Саије су биле у турско време нека врста гласника, који су јављали извесне догађаје мањег или већег значаја. Тако у једном делу Херцеговине каже се: „Дошао је саија и јавио да ће доћи тај и тај човек, или да ће се то повољно или неповољно свршити“. Прота Матија Ненадовић у својим „Мемоарима“ пи-

ше: „У Турској је адет (обичај) да онај који књиге носи свеже на ногу прапорац, пак слободно свуда иде, нико му на пут неће стати, и зове се саија“. У Нишу је запамљено, како пише Тихомир Борбенић, да су за време Турака они који су носили пошту из места у место ишли пешке и да су имали на једној ноzi привезано звонце.

КИНЕСКИ ТУШ

Кинески туш прави се од чађи која се добија сагоревањем уља репице, једне огровне биљке која расте у долини реке Јангцекјанга, свињске масти и лака. Чађ је прах и томе праху додаје се неко тут-како животињског порекла, помоћу кога се чађ претвори у тесто. Тесто се ставља у калупе и суши: а ваздуху, обично око два-

десет дана. Прави кинески или јапански туш, који се прави као и кинески, не долази у продају у бочицама у течном стању какав се продаје по радњама, него у облику штапића четвртастог облика. Пре употребе, штапићи кинеског туша се састружу и прах се растопи у води. Поред црног, у целом свету познатог, туша, Кинези производе тушове и у разним другим бојама.

ЖРТВА САМООДБРАНЕ

У заливу Далагога, који се налази у португалској Источној Африци налазе се огромне количине великих медуза које валови често избаце на пешчану обалу. Али, међу тим медузама нађу се понекад и рибе, које би се обзиром на величину могле лако да се супротставе валовима, па ипак то не чине. Узрок томе је овај. Наиме, када овим рибама запрети опасност оне прогутају огромне количине воде или се напуне ваздуха, па се онда изврну на

леђа и препусте струји. Леђа тих риба обрасла су бодљама као у Јежа и кад риба плива потрбушке бодље су положене, али кад рибу почну да прогоне морски грабежљивци она се изврне на леђа и тада бодље стрше штитећи рибу од нападача. Али, риба је у овоме положају немоћна да се одупре морским валовима и они је као неку лопту избаце на обалу где убрзо угине. Глава ових риба је четвртаста, очи су им велике и избуљене, а зуби су као кљове.

ЧОВЕК ЧИЈЕ СУ ЗАМКЕ УЛОВИЛЕ НАЈВИШЕ ЛАВОВА

Има доста занимљивих прича о ловцима на лавове, о њиховим успесима и о тешким несрећама које су их задесиле у том опасном занимању, али је можда најзанимљивији случај Енглеза Фреда Доуна, из Улверхемптона, који има 67 година. Он је „уловно“ много лавова, али, веровали или не, никад није видео лав друкчије него иза решетака. Он прави замке и кљусе за дивље животиње у једној малој фабрици и помоћу тих замки „уловно“ је више дивљих животиња него вероватно иједан ловац на свету.

Замке које се израђују у тој фабрици различите су величине. Има великих кљуса за лавове, на којима су зупци дуги 46 сантиметара, а има и мишоловци. Аустралијанци купују ове замке за хватање зечева и дивљих паса. Јужна Африка за хватање дивокоза, а Источна Африка купује замке разне величине, почев од оних за мале срне до великих за пантере.

Дали знате?

Шта су гејзери и како постају

Гејзери су извори топле, често кључале воде. Вода из њих избија високо у ваздух, као код правих водоскока. Они се по правилу јављају само у вулканским пределима.

У овим пределима налазе се многобројне подземне пећине, које су често пуне воде. Због близине вулкана, вода се јакно загреје и почиње да кључа. Притом се ствара пара, која изазива веома велики притисак. Под тим притиском вода тежи да се пробije и да нађе ма кавку одушку. Ако је нађе, избија у виду мааза, који је у толико виши уколико је већи притисак у подземним просторима.

Али, гејзери не избацују стално воду. То долази отуда што се базен с врелом водом, под притиском паре, после извесног времена испразни. Наместо избачене воде долази из дубине друга, али је потребно неко време да се она загреје, да се створи нов притисак и да дође до новог избацивања млаза.

Гејзери су, дакле, нека врста малих вулкана, који уместо лаве с времена на време избацују врелу воду. Код неких гејзера свако избацивање траје у секунду подједнако, затим долази пауза, која је увек исте дужине, па онда опет избацивање воде.

Најлепши и највећи гејзери налазе се на Исланду, а од свих исландских гејзера највеличанственији је Велики гејзер. Пречник његовог гротла износи три метра, а млаз воде достиже висину од тридесет метара.

У Америци, у познатом Јелоустонском националном парку, постоји преко десет хиљада гејзера разне јачине, који су стално активни. Од свих тих гејзера највећи је Џин, који баша млаз висок шездесет метара, а вречник гротла му је два метра.

ФИБЕРФРАКС — НОВО СИНТЕТИЧКО ВЛАКНО

Почела је производња једног новог хемиског влакна са необичним особинама. Оно може да издржи температуру на којој се топи гвожђе, а тако је танко да може да служи као најфинији филтар. Употребљава се за топлотну изолацију, као ватростални материјал, за пригушивање звука и потреса. Ово влакно тање је четири пута од свиленог.

Фиберфракс се производи топљењем алуминијум-оксида

са песком у електричним пећима под високим притиском. Влакна почињу да се топе тек на температури од преко 1650 степени.

МИРАНДА — НОВИ УРАНОВ САТЕЛИТ

Готово сто година владало је мишљење да планета Уран има само четири пратиоца: Аријел, Умбријел, Титанија и Оберон. Последња два открио је Хершел 1787, док је Аријел и Умбријел открио Ласел 1851 године.

Тек недавно откривен је и пети пратилац Урана. Снимио га је астроном Кулер у опсерваторији Мек Донлда, у САД. Он кружи око Урана на растојању од 130.000 километара и обиће око њега за 34 часа. Добио је име Миранда.

ШТА ЈЕ ВАЛЕРИЈАН И КАКО СЕ ДОБИЈА

Валеријан је дрога која се употребљава за смирење срца. Он не лечи, већ само делује умирујуће на нервни систем. У леку се налази помешан са другим једињењима. Највише се појављује у виду „валеријанских капљица“. Добија се врло једноставно, природним путем из биљке „валеријане“. Процес добијања састоји се у следећем: биљка се отсече и стави у посуду, у коју цури њен сок. Затим се прелије алкохолем и остави да стоји осам дана. После тога исцеди се да би се добио и остатак сока из ње. И синтетичким путем може се добити валеријан, али пошто се природним путем добија врло лако, нема потребе за оваквом производњом.

★ Рибе с „плућима“ живе у рекама тропских предела. За време топле сезоне, у води нема довољно кисеоника и обичне рибе не би могле да живе у њој. Често се деси да вода и пресахне, и ове рибе с плућима тада не дишу на шкрге, него на мехур који функционише као неразвијена плућа. Осим тога, оне се уваљају у муљ и „преспавују“ лето као што друге животиње преспавују зиму.

ВЕШТАЧКИ ПОВЕТАРАЦ

У радионицама бродоградилница у Портсмуту, у САД, прошле године владала је велика врућина и због тога су радници с мучком обављали свој посао. Долазило је чак и до застоја у раду. Али, овоме се ускоро доскочило: прона-

ђен је уређај који ствара прави поветарац у радничким оделима. Наиме, унутрашња страна одела постављена је читавом мрежом танких цевчица, које су једним крајем везане за боцу с компримираним ваздухом. На цевчицама се налазе рупице, кроз које излази ваздух и на тај начин освежава радника. То је знатно олакшало рад у овој радионици.

КОЛЕНА ОД НАЈЛОНА

Четири лекара из Бостона, доктори Кунс, Потер, Хормел и Елистон, пронашли су начин за поновно оспособљавање људског колена које је услед артритиса постало круто и неупотребљиво. Они су прибегавали својој операцији у случајевима кад су се сви познати методи показали неуспели и безвредни.

Та операција састоји се у овоме: танка најлонска мембрана постави се изнутра, испод чашнице, тако да она лако клизи и еластична је. Од 78 болесника над којима је извршена ова операција, 58 је сасвим излечено. Кретање колена дозвољава се тек кад зарасте кожа од операције, а колено се може оптеретити три недеље после операције. Потпуно оздрављење наступа шест месеци дошње. Оперисано колено је тада исто тако способно као и код здравог човека.

НОВ ЛЕК ЗА КОЖНА ОБОЉЕЊА

Немачки лекар О. Сурен објавио је своја прва запажања о лечењу кожних обољења помоћу пикромидина, новог антибиотика који се добија из једне врсте плесни. Резултати који су досад постигнути доста су задовољавајући.

„АУТРОНИЧНО ОКО“

Познато је да за време ноћних војних шофер приликом размимоилажења с другим аутомобилом гаси фарове на својим колима. „Аутронично око“ је аутоматски уређај који замењује шофера у овом послу и регулише паљење фарова. Тај уређај аутоматски гаси светлост у тренутку кад се на друму појави други аутомобил, и то на одређеној раздаљини од ових кола. Чим се кола мимоиђу, „аутронично око“ аутоматски пали предње фарове на аутомобилу.

... највеће речно острво налази се у Бразилији, на реци Арањеји, и дуго је 300 километара.

... орхидеја „чинела“ има кружичне листиће дуге један метар.

... прва подземна железница израђена је у Лондону 1683 године. То је била мала железница која је саобраћала једним подземним тунелом на дубини од тридесет метара.

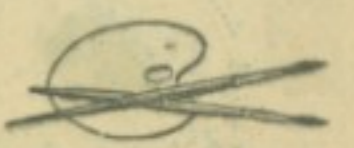
... у енглеском граду Кембриџу бутер се не продаје на грам, већ на сантиметар.

... бели бибер у ствари је добро сазрели црни бибер.

... викуна, једна од најбржих животиња, може да скочи и до шест метара. Али, ако јој се на пут постави каква препрека, чак и обично ује, она није у стању да пређе преко ње.

... соколи имају веома оштар вид. Утврђено је да соко може јасно да спази плен и са висине од 1670 метара.

... кокосова палма боље успева на морској обали него у унутрашњости копна због тога што јој нарочито прија слана вода која допире до њеног корена.

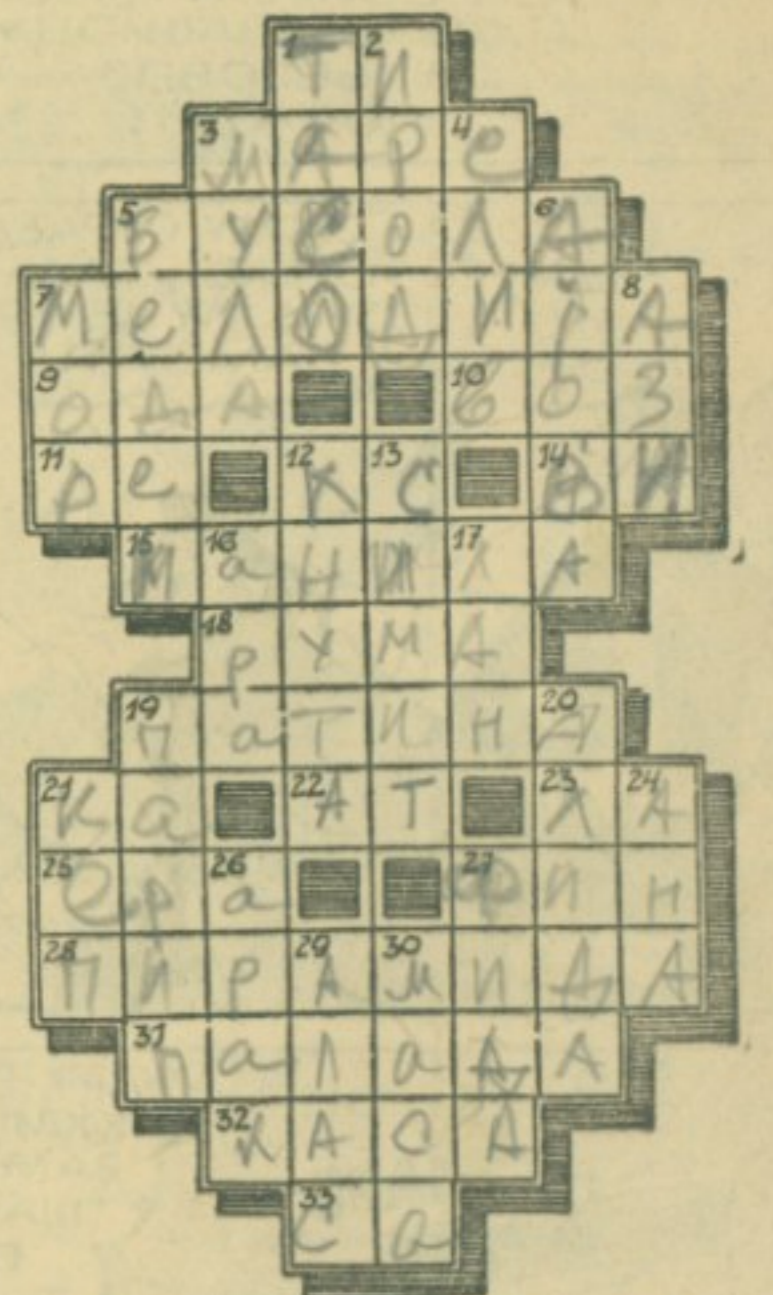

... четкице за сликање од камиље длаке уопште се не праве од камиље, већ од веверице длаке. Свој назив добиле су по имену неког Кемела, који их је први правио.

Водоравно: 1) лична заменица; 2) једна планета; 3) компас; 4) распоред тонова по висини који чине музичку целину; 5) врста песме; 6) превозно средство; 7) нота; 8) иницијали хрватског књижевника; 9) лична заменица; 10) главни град на Филипинским Острвима; 11) место у Срему; 12) промена на бронзи коју проузрокују киселине; 13) предлог; 14) коњ; 15) француски члан; 16) раздобље; 17) име личности из једног романа Марка Твена; 18) једно геометриско тело; 19) Зевсова кћи; 20) благајна; 21) предлог;

Усправно: 1) писац „Ослобођеног Јерусалима“; 2) јудејски цар из I века пре наше ере; 3) мезел магарац и коња; 4) подручје реке; 5) утврђени зид; 6) једна од савезних држава САД; 7) енглески социјалиста-утописта; 8) група од 24 скандинавска митолошка бога; 9) бич од плетеног ремена; 10) врста пецива; 11) папагај; 12) индустријска биљка; 13) ат; 14) име глумице из филма „Трети човек“; 15) део женске одеће; 16) женско име; 17) мера за хартију; 18) светска шаховска федерација; 19) рибар; 20) количина материје неког тела.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

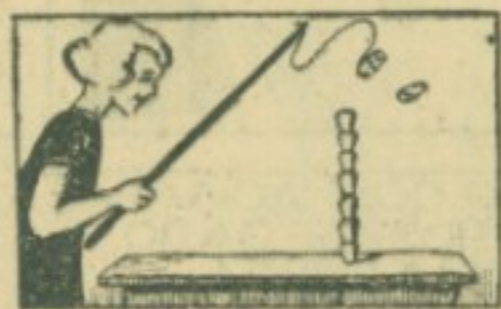
Водоравно: 1) Славонија; 2) легура; 3) ас; 4) ас; 5) кара; 6) Вар; 7) нотар; 8) окер; 9) лето; 10) Веб; 11) лан; 12) тринот; 13) ко; 14) ај; 15) јарам; 16) смена; 17) ом; 18) ла; 19) ананас; 20) Ида; 21) али; 22) кана; 23) атом; 24) Анита; 25) или; 26) сила; 27) он; 28) ку; 29) Нинива; 30) амбасадор.

Усправно: 1) слабост; 2) летак; 3) ат; 4) вуј; 5) Оран; 6) народ; 7) ја; 8) астроном; 9) ател; 10) ревије; 11) Атакама; 12) реи; 13) Војана; 14) Рамадан; 15) ма; 16) ронити; 17) сликарка; 18) на; 19) ала; 20) семинар; 21) анис; 22) Атина; 23) олово; 24) Апис; 25) Ана; 26) ум; 27) И(л)ид(а) Д(ра)гутин(а).

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ЛОВ НА ЗАПУШАЧЕ

За ову игру потребна је окретност. Њена предност је у тишини, тако да се може играти и у болесничким собама.

Направите „пецаљку“: вежите канал за неки штап, а на слободном крају канапа вежите један запушач, као што се види на слици. Затим направите стуб од седам, осам или девет запушача од луте. Задатак је да запушачем на „удици“ обарате један по један запушач из стуба. Ако у томе успете — победили сте; ако покварите равнотежу стуба и оборите више комада одједном — изгубили сте игру.

На овај начин може да се забавља један играч, а може да учествује и више

њих, свако са својом „пецаљком“. Играч који направи грешку — испада из игре, а побеђује онај који обори све запушаче — један по један.

„ЏИН“ У ДРУШТВУ

За ову игру, поред гледалаца, потребна су и два „глумца“: велики и мали. Мали, лакши, опкорачи рамена великог, јачег, и причврсти за струг неки столчић који се спушта до зем-

ље и сакрива доњег играча. Ако желите да то изгледа шареније и лепше, направите „џину“ турбан или неку другу чудну капу. Он може да уђе у друштво сам, или да га неко претстави. Да би програм био изведен како треба, обојица морају претходно дуго вежбати, да се не би, на пример, десило да један пође лево, а други десно.

ЛАНЦ БЕЗ КРАЈА

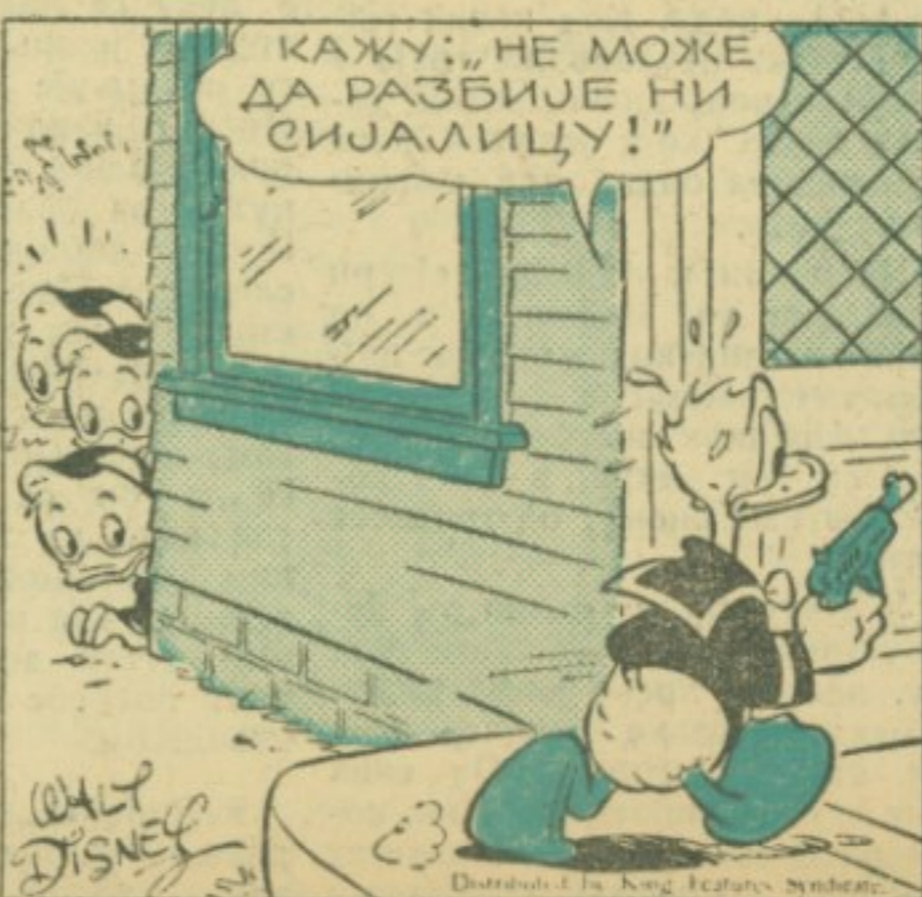
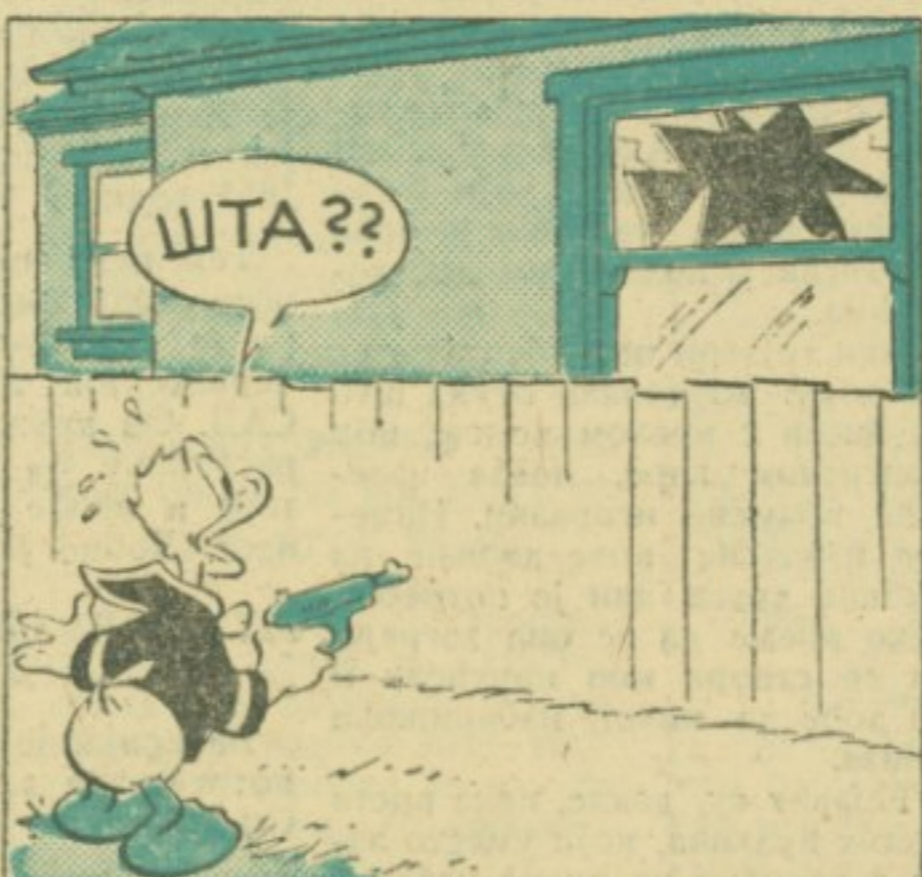
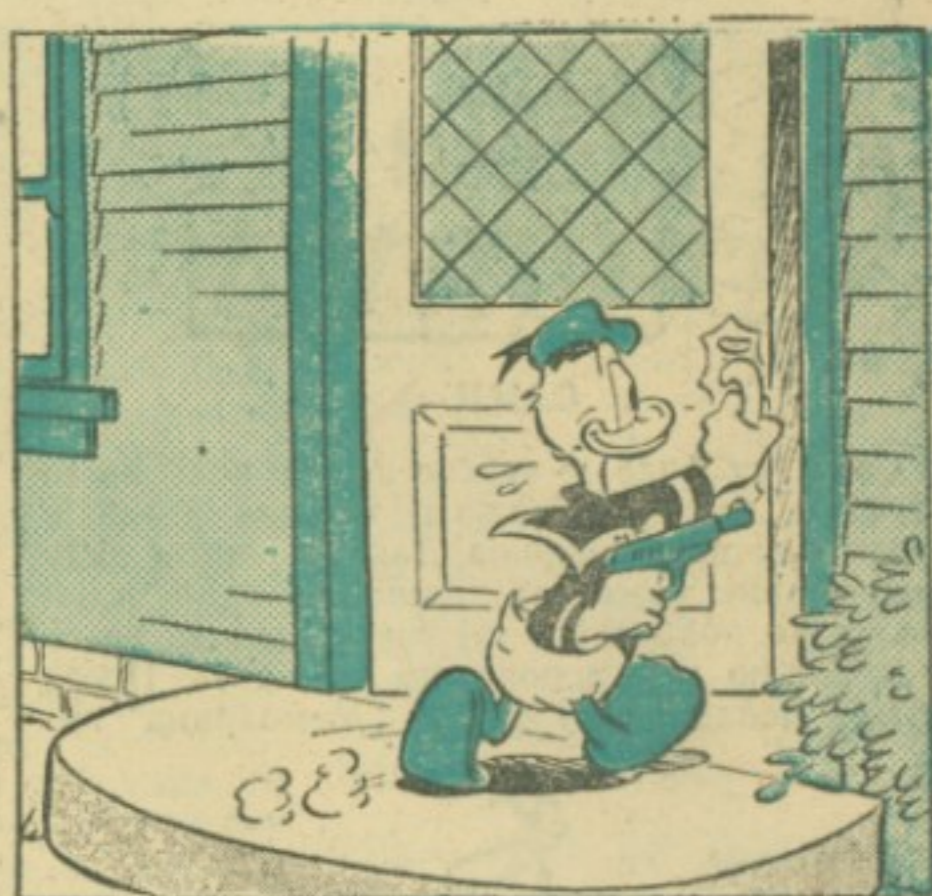
Број играча није ограничен, али треба да буде непаран.

Онај који је коцком одређен да буде прва карика у ланцу, трчи и хвата своје другове. Први коцку ухвати — друга карика — даје му руку и трчи с њим док не ухвати следећег играча, који се затим хвата за другог и онда обојица трче с њим док тако не похвата све играче. Једино први играч има право да хвата друге; остали само трче с њим.

Кад су сви похватани, онај који је на челу и онај

на крају труде се да раскину ланац, вукући сваки на своју страну. Кад га раскину, играчи који су у краћем делу ланца журе за другима док се опет не саставе.

ПУСТОЛОВИНЕ МАЛОГА ЦОМЈА,
МОРНАРА ТОМА ТРАУТА
И КИНЕЗА ШАНГ ЛИНА

МОРНАР ТОМ ТРАУТ, СТАВЉАЈУКИ ЖИВОТ НА КОЦКУ СПАСАО ЈЕ ОШТЕКЕНИ БРОД НЕКОГ МИЛИОНАРА. БОГАТИ ПУТНИЦИ С ЈАХТЕ С ПРЕЗИРОМ РОВОРЕ О СВОМ СПАСИОЦУ И ЊЕГОВОЈ ПОСАДИ.

